herpy

PILGIFTFROSKER

Dyeing Poison Frog

Dendrobates tinctorius

Dendrobates tinctorius er en av de største pilgiftfroskene og den som varierer mest i farge: svart med gule, hvite eller blå tegninger som skifter fra område til område, og enkelte former er nesten helt blå. Den er dagaktiv, blir 4-7 cm og er den mest holdte pilgiftfroskarten i terrarier.

Familie: Dendrobatidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**4-7 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Nybegynner**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 45 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**20-26 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**80-100 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Kjønnsmoden	**10-18 mnd.**
Egg per legging	**5-10**
Klekking	**14-18 dager** ved 24-25 °C
Larvetid	**35-84 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Dendrobates tinctorius hører til de store pilgiftfroskene. De fleste formene måler omtrent 5 cm fra snute til kloakk, de minste ca. 4 cm og de største opptil 7 cm. Grunnfargen er typisk svart med uregelmessige gule eller kvitaktige striper over rygg, sider og hode, og bena er ofte blå, fra lyseblå til dyp koboltblå. Noen former er nesten helt blå, helt gule eller helt kvitaktige. Det er mange lokale former, som hver hører til en bestemt egn, og dyrene varierer dessuten innbyrdes. Formene er også ulike i størrelse og temperament.

Arten ble beskrevet av Cuvier i 1797. Den blå formen fra det sørlige Surinam ble tidligere regnet som en egen art, *Dendrobates azureus*, men regnes i dag som en form av *D. tinctorius*. Artsnavnet betyr omtrent "den fargende" og knyttes til beretninger om at urfolk brukte froskens gift til å endre fargen på papegøyefjær. Om det stemmer, er ikke dokumentert.

Hunnen er normalt litt større og fyldigere enn hannen. Hannen har bredere, mer hjerteformede tåputer, mens hunnens er runde, og sett fra siden har hunnen et tydeligere knekk midt på ryggen.

Hudgift: Pilgiftfrosker lager ikke giften selv. I naturen tar de opp alkaloider fra maur, midd og andre små leddyr og lagrer dem i huden, og ville *D. tinctorius* kan være så giftige at armen blir følelsesløs av å holde en frosk. Oppdrettede dyr som lever av bananfluer og spretthaler, mangler giften eller har veldig lite av den, mens viltfangede dyr kan beholde den lenge. Hudgiften regnes derfor som mild. Ikke håndter froskene, vask hendene etter arbeid i terrariet, og ikke ta på øyne og munn etterpå.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Dendrobates tinctorius lever i den østlige delen av Guyanaskjoldet: i Fransk Guyana, Surinam, det østlige Guyana og det nordlige Brasil. Funnene ligger særlig i Fransk Guyana og Surinam, færre i Brasil og bare noen få i Guyana. Bestandene lever spredt som isolerte flekker, og hvert område har sin egen fargeform.

Den blå formen finnes bare i det sørlige Surinam, i små skogøyer i Sipaliwini-savannen i 315-430 m høyde. Arten som helhet er funnet opp til ca. 600 m. Funn utenfor området, for eksempel i Panama og Den dominikanske republikk, er ikke opprinnelig utbredelse og inngår ikke i kartet.

> **Naturlig utbredelse:** Fransk Guyana, Surinam, Guyana og Brasil.

LEVEOMRÅDE

Dendrobates tinctorius lever i tropisk regnskog, ofte i kupert terreng og ved foten av fjell, men også nær havnivå. Frosken holder seg mest på skogbunnen mellom løv, røtter og steiner og klatrer bare lite. Den holder til nær vann, og den blå formen lever i fuktige skogøyer omgitt av tørr savanne.

I naturen yngler arten i regntiden, for den blå formens del i februar og mars. I fangenskap kan den yngle hele året. Målinger av temperatur og luftfuktighet på artens levesteder er ikke dokumentert, så tallene under stell bygger på praksis i fangenskap.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Stell

TERRARIET

Et par *Dendrobates tinctorius* trenger et terrarium på minst 45 × 45 × 45 cm. Regn med minst ca. 38 liter per voksen frosk og et terrarium som er bredere enn høyt, fordi froskene tilbringer mesteparten av tiden på bunnen. De 45 × 45 × 45 cm (ca. 90 liter) holder seg innenfor den regelen. Større er bedre, særlig for de store formene.

Bruk et levende, beplantet terrarium med drenslag, en fiberduk, et fuktig bunnsubstrat og et tykt lag sterilt løv øverst. Mose er pent, men løv er det frosken naturlig går på, og det gir føde til springhaler og isopoder, som holder bunnen ren. Planter, kork, røtter og kokosskall gir skjul og revirer. Et levende terrarium regnes som en forutsetning for å holde arten over tid.

Lokket bør for det meste være av glass for å holde fuktigheten inne. Et gitterfelt på 4-5 cm i hele bredden gir luftskifte uten å tørke ut terrariet. Helt åpne gitterlokk er uegnet.

Hold hvert par i sitt eget terrarium, og bland aldri forskjellige former, fordi det gir krysninger som ikke finnes i naturen. Unge dyr kan godt vokse opp i gruppe, men voksne hunner slåss ofte om hannen.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Dendrobates tinctorius trives ved 20-26 °C om dagen og 18-22 °C om natten. Varme er artens største fare: over 27 °C blir frosken stresset, og lengre tids varme kan ta livet av den. Det skal ikke brukes varmelampe.

Sett terrariet kjølig og uten direkte sol. Er rommet for kaldt om vinteren, kan en varmematte på siden eller baksiden varme vannet i drenslaget og dermed hele terrariet forsiktig; ikke legg den under bunnen. Som nødløsning ved strømbrudd i en hetebølge kan en pose med is legges oppå glasslokket, slik at kondensvann drypper kjølig ned i terrariet. Mål temperaturen i froskenes høyde, ikke øverst.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge over 80 %, gjerne 80-100 %. Sprøyt minst to ganger om dagen med avklorert springvann, osmosevann eller kildevann. Unngå flaskevann med tilsatt salt og andre stoffer, og unngå destillert vann.

Frosker drikker ikke, men tar opp vann gjennom huden, så sprøytingen er livsviktig. Et regnanlegg på timer gjør det enkelt å holde fuktigheten stabil, også når du er borte. Litt luftbevegelse er bra for både frosker og planter, slik at luften ikke blir stillestående.

VANN OG VANNKVALITET

Dendrobates tinctorius trenger ikke vannskål eller foss når terrariet er bygget riktig og sprøytes jevnlig. Stillestående vann i åpne skåler gror raskt bakterier, så dropp vannskåler med mindre man vil ha yngel.

Til avl settes det inn minst to små kopper med vann der hannen kan sette av rumpetrollene. Bruk osmosevann med et stykke indisk mandelblad, slik at vannet blir brunt og garvesyreholdig som i vannhullene i naturen. Froskene tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler i terrariet.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

LYS OG UVB

Det er ikke dokumentert noe behov for UVB hos *Dendrobates tinctorius*, og UVB er derfor valgfritt. Plantene trenger lys, så bruk en LED-plantelampe over terrariet. Gi 12 timer lys om dagen. Pass på at lampen ikke varmer opp terrariet, og gi både lyse og skyggefulle steder.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Dendrobates tinctorius spiser små leddyr. Nyforvandlede unger tar *Drosophila melanogaster* (små, vingeløse bananfluer) og blir raskt store nok til *D. hydei*. Springhaler er bra til de minste, og i et etablert terrarium finner froskene selv springhaler og små isopoder i løvet. Fôrdyrene bør være under ca. 3 mm.

Gi så mange fluer som froskene spiser på 15-30 minutter. Start med ca. ti per frosk og juster derfra: er det mange fluer igjen etter en times tid, var det for mange, og for mange fluer stresser froskene. Nyinnkjøpte dyr spiser ofte ikke den første dagen eller to.

Fôrdyr fra kulturer har ikke naturens næringsinnhold og må pudres. Hell litt pulver i et tomt beger, ha fluene oppi, og rist forsiktig. Bruk en blanding av kalk og multivitamin til alle fôringer, et karotenoidtilskudd en gang i uken og et A-vitamintilskudd en gang i måneden. Start dine egne fôrkulturer før froskene kommer.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Dendrobates tinctorius er dagaktiv og dristig og sitter ofte fritt fremme på bunnen. Hannens kall er en lav, stille brumming som ofte ikke kan høres utenfor terrariet. De fleste formene holdes best parvis. Noen er mer aggressive enn andre, og ser du bryting eller en frosk som jager en annen bort fra fôret, må de skilles. Ikke hold store og små frosker sammen, for de små får for lite fôr.

Froskene bør ikke håndteres. Huden er tynn og tar opp stoffer fra hendene dine, og selv oppdrettede dyr kan ha litt gift. Skal en frosk flyttes, for eksempel ved rengjøring, så lokk den ned i et lite, rent beger med lokk i stedet for å ta den i hånden.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er mindre og slankere enn hunnen, har bredere tåputer og en jevnt buet rygg, mens hunnen er fyldigere med et tydelig knekk på ryggen. Kjønnet kan som regel sees ved 10-12 måneders alder, og et kallende dyr er alltid en hann. Dyrene er kjønnsmodne ved 10-18 måneder, og de første gode eggene ses ofte rundt 14 måneder. Det sikreste er å kjøpe et kjønnsbestemt par av samme form eller å oppdra flere unger sammen og la et par finne hverandre.

PARRING

I naturen yngler arten i regntiden, men i fangenskap kan den yngle hele året. Har ikke paret lagt egg, kan en periode med mindre sprøyting etterfulgt av kraftig sprøyting og rikelig fôring sette i gang ynglingen. Det er ingen kjent vinterdvale.

Hannen kaller og fører hunnen til et skjult sted, der de berører hverandre. Det er ingen amplexus: hunnen legger eggene, og hannen befrukter dem etterpå. Hold bare én voksen hunn per terrarium, for hunner kan slåss hardt om hannen. De første eggkullene i en sesong går ofte tapt, til andre eller tredje eggkull utvikler seg normalt.

Les mer: Vinterdvale og årstider

EGG OG RUMPETROLL

Dendrobates tinctorius legger eggene på land, i et skjul med glatt bunn: en filmboks, et kokosnøttskall over en petriskål eller et glatt blad. Et eggkull er 5-10 egg. Hannen vokter eggene og holder dem fuktige, og når de klekkes, bærer han rumpetrollene på ryggen til vann.

Eggene kan bli i terrariet, der hannen selv flytter rumpetrollene til en oppstilt kopp. Det er enklest, men gir litt færre unger. Alternativt flyttes eggene forsiktig til en ren petriskål, der de omgis (ikke dekkes) av osmosevann med en dråpe metylenblått per ca. 4 liter mot sopp, og klekkes ved 24-25 °C. Det krever øvelse, men gir flest unger.

Rumpetrollene er kannibaler og oppdras hver for seg i begre på ca. ½ liter, fylt to tredjedeler med osmosevann, et stykke mandelblad og litt mose. Vent 2-3 dager med å fôre. Gi deretter litt spirulina, ferdigfôr til rumpetroll og høyst én blodorm om gangen. Fôr hver 3.-4. dag i starten og oftere mot metamorfosen, og gi ikke mer før det gamle fôret er spist.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter 14-18 dager. Forvandlingen skjer etter 35-84 dager avhengig av temperatur og fôr; hos den blå formen tar den ofte 10-12 uker. Bakbena kommer først, deretter forbena.

En dag etter at forbena har kommet, flyttes ungen til en oppdrettsbeholder med lett tilgang til land og litt vann, for eksempel en skråstilt boks med sphagnum. Den nyforvandlede frosken spiser ikke før halen er tatt opp og munnen er ferdig utviklet.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene spiser først når halen er borte. Deretter tar de *Drosophila melanogaster*, og de minste får springhaler. Pudr alt fôr med kalk og vitaminer; bruk en kalk- og vitaminblanding hver dag, et karotenoidtilskudd ukentlig og A-vitamin annenhver måned til unger.

En liten oppdrettsbeholder med løv, plantestiklinger og en bestand av springhaler er ideell. Høyst 4-5 unger i et midlertidig terrarium på ca. 21 liter, men mer plass er bedre. Etter 6-8 uker kan ungene flytte til et mer permanent hjem. Hold unger av samme størrelse sammen, og følg med på aggresjon.

Helse og vanlige feil

En egentlig sykdomsliste for arten er ikke dokumentert, så søk en veterinær med kunnskap om amfibier ved tvil. De viktigste fallgruvene er:

- Overoppheting. Over ca. 27 °C blir frosken stresset, og lengre tids varme kan drepe. Mål temperaturen i froskenes høyde, og kjøl ned om sommeren.
- Mangel på kalk og vitaminer. Fôrdyr fra kulturer må pudres. A-vitaminmangel er en mulig årsak til svake, tynne bein hos nyforvandlede unger (spindly leg syndrome).
- Dårlig vann. Rester av fôr i rumpetrollbegrene og stillestående vann gror bakterier og sopp.
- Stress og aggresjon. For mange fluer og hunner som slåss kan koste dyr livet. Skill rivaler fra hverandre.
- For tørt terrarium. Fuktighet under ca. 80 % og for lite sprøyting.

Kontakt en veterinær hvis en frosk slutter å spise, går ned i vekt, sitter sløv med lukkede øyne eller har sår eller misfarget hud. Hold nyinnkjøpte dyr adskilt en periode, slik at smitte ikke spres.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.